

ΦΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ
ΩΘΗΣΗ
Αφεισρία το μέλλον

ΓΥΜΝΑΣΙΟ / ΛΥΚΕΙΟ
ΩΘΗΣΗ
Αφεισρία το μέλλον

ΦΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ
ΩΘΗΣΗ
Αφεισρία το μέλλον

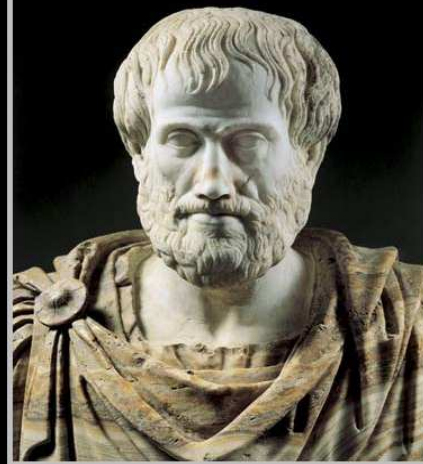

ΦΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ
ΩΘΗΣΗ
Αφεισρία το μέλλον

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2014

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

Επιμέλεια:

Ομάδα Φιλολόγων της
Ωθησης

Δευτέρα, 2 Ιουνίου 2014
 ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
 ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΘΕΜΑ Α

Διδαγμένο κείμενο
 Ἀριστοτέλους Ἠθικά Νικομάχεια (Β1, 1-4)

Διττῆς δὴ τῆς ἀρετῆς οὐσης, τῆς μὲν διανοητικῆς τῆς δὲ ἠθικῆς, ἡ μὲν διανοητικὴ τό πλεῖον ἐκ διδασκαλίας ἔχει καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν αὐξησιν, διόπερ ἐμπειρίας δεῖται καὶ χρόνου, ἡ δ' ἠθικὴ ἐξ ἔθους περιγίνεται, ὅθεν καὶ τοῦνομα ἔσχηκε μικρόν παρεκκλίνον ἀπὸ τοῦ ἔθους. Ἐξ οὗ καὶ δῆλον ὅτι οὐδεμία τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν φύσει ἡμῖν ἐγγίνεται· οὐθέν γάρ τῶν φύσει ὄντων ἄλλως ἐθίζεται, οἷον ὁ λίθος φύσει κάτω φερόμενος οὐκ ἂν ἐθισθεῖ ἄνω φέρεσθαι, οὐδ' ἂν μυριάκις αὐτόν ἐθίξῃ τις ἄνω ῥιπτῶν, οὐδέ τό πῦρ κάτω, οὐδ' ἄλλο οὐδέν τῶν ἄλλως πεφυκότων ἄλλως ἂν ἐθισθεῖ. Οὐτ' ἄρα φύσει οὔτε παρὰ φύσιν ἐγγίνονται αἱ ἀρεταί, ἀλλά πεφυκόσι μὲν ἡμῖν δέξασθαι αὐτάς, τελειούμενοις δὲ διὰ τοῦ ἔθους.

Ἐτι ὅσα μὲν φύσει ἡμῖν παραγίνεται, τὰς δυνάμεις τούτων πρότερον κομιζόμεθα, ὕστερον δὲ τὰς ἐνεργείας ἀποδίδομεν (ὅπερ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων δῆλον· οὐ γάρ ἐκ τοῦ πολλάκις ἰδεῖν ἢ πολλάκις ἀκοῦσαι τὰς αἰσθήσεις ἐλάβομεν, ἀλλ' ἀνάπαλιν ἔχοντες ἐχρησάμεθα, οὐ χρησάμενοι ἔσχομεν)· τὰς δ' ἀρετάς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν· ἅ γάρ δεῖ μαθόντας ποιεῖν, ταῦτα ποιοῦντες μανθάνομεν, οἷον οἰκοδομοῦντες οἰκοδόμοι γίνονται καὶ κιθαρίζοντες κιθαρισταί· οὕτω δὴ καὶ τὰ μὲν δίκαια πράττοντες δίκαιοι γινόμεθα, τὰ δὲ σώφρονα σώφρονες, τὰ δ' ἀνδρεῖα ἀνδρεῖοι.

A1. Από το παραπάνω κείμενο να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του αποσπάσματος: «Οὐτ' ἄρα φύσει... τὰ δ' ἀνδρεῖα ἀνδρεῖοι».

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Επομένως οὔτε οἱ ἀρετές υπάρχουν μέσα μας ἐκ φύσεως -οὔτε ὅμως καὶ εἶναι ἀντίθετη πρὸς τὴ φύση μας ἡ γένεσή τους μέσα σ' ἐμὰς ἀλλὰ ἐμεῖς ἔχουμε ἀπὸ τὴ φύση μας τὴν ιδιότητα νὰ τις δεχτούμε!, τέλειοι ὅμως (σ' αὐτές) γινόμαστε με τὸν ἐθισμό (ἢ: συνήθεια). Ἐπὶ πλέον, σχετικά με ὅσα υπάρχουν

μέσα μας εκ φύσεως, πρώτα αποκτούμε τη δυνατότητα γι' αυτά² και ύστερα προχωρούμε στις αντίστοιχες ενέργειες³ (πράγμα το οποίο γίνεται φανερό στις αισθήσεις μας· πραγματικά, τις αισθήσεις (ενν. της όρασης ή της ακοής) δεν τις αποκτήσαμε έχοντας δει ή έχοντας ακούσει πολλές φορές, αλλά αντίθετα: έχοντάς τες, τις χρησιμοποιήσαμε και δεν τις αποκτήσαμε έχοντας κάνει και ξανακάνει χρήση τους⁴· τις αρετές όμως τις αποκτούμε αφού πρώτα τις εξασκήσουμε⁵, όπως ακριβώς γίνεται και στις άλλες τέχνες· όσα δηλαδή πρέπει να κάνουμε αφού (προηγουμένως) τα μάθουμε⁶, αυτά τα μαθαίνουμε κάνοντάς τα, όπως π.χ. οικοδόμοι γίνονται (ενν. οι άνθρωποι) χτίζοντας σπίτια, κιθαριστές παίζοντας κιθάρα· με τον ίδιο τρόπο γινόμαστε δίκαιοι κάνοντας δίκαιες πράξεις, σώφρονες κάνοντας σώφρονες πράξεις, ανδρείοι κάνοντας ανδρείες πράξεις.

ΘΕΜΑ Β

B1. Ποια είναι, κατά τον Αριστοτέλη, τα είδη της αρετής; (μονάδες 5). Με ποιον τρόπο κατακτάται καθεμία (μονάδες 5) και ποιος έχει την κύρια ευθύνη για τη μετάδοση ή την απόκτησή τους; (μονάδες 5)

Μονάδες 15

B2. «τὰς δ' ἀρετάς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον»: Πώς οδηγείται ο Αριστοτέλης σε αυτή τη θέση (μονάδες 5) και πώς την τεκμηριώνει; (μονάδες 10).

Μονάδες 15

B3. Ποια είναι η τριμερής «διαίρεση» της ψυχής, κατά τον Αριστοτέλη, και πώς σχετίζεται αυτή με τις ανθρώπινες αρετές;

Μονάδες 10

B4. Για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου, να γράψετε ένα ομόρριζο ουσιαστικό και ένα ομόρριζο επίθετο της νέας ελληνικής, απλό ή σύνθετο. ούσης, ἔσχηκε, πεφυκότων, χρησάμενοι, μανθάνομεν.

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

B1.

Η ύπαρξη του συμπερασματικού συνδέσμου "δή" δείχνει ότι αναφέρεται συγκεκριμένα στο **συμπέρασμα** - (πόρισμα) στο οποίο είχε καταλήξει στο τέλος του Α' βιβλίου: "Και τα είδη των αρετών χωρίζονται σύμφωνα με αυτήν τη

² πρώτα αποκτούμε τις δυνάμεις τους

³ ύστερα φτάνουμε στην ίδια την ενέργεια

⁴ επειδή τις χρησιμοποιούσαμε

⁵ τις εφαρμόσουμε στην πράξη

⁶ τα πράγματα δηλ. που πρέπει πρώτα να τα μάθουμε προτού αρχίσουμε να τα κάνουμε

διαφορά (ενν. τη διάκριση των μερών της ψυχής). Γιατί άλλες από αυτές τις ονομάζουμε διανοητικές και άλλες ηθικές αρετές. Έτσι τη σοφία - σύνεση - φρόνηση τις ονομάζουμε διανοητικές, και την γενναιοδωρία (ελευθεριότητα) - σωφροσύνη, ηθικές".

Αυτές οι μορφές σχετίζονται με αντίστοιχα μέρη της ψυχής (βλ. σχολικό, 152-153): α) οι διανοητικές αρετές σχετίζονται με το μέρος της ψυχής που αφορά το λογικό, και στηρίζονται αποκλειστικά στην ενέργεια του νου β) οι ηθικές αρετές σχετίζονται με το έπιθυμητικό, το μέρος της ψυχής το οποίο μετέχει και του "άλλογου" και του "λόγον ἔχοντος" μέρους της ψυχής. Οι αρετές αυτές περιγράφουν το χαρακτήρα του ανθρώπου.

Το τρίτο μέρος της ψυχής (το "ἄλογον") έχει σχέση με την διατροφή και τη αύξηση του ανθρώπινου οργανισμού και άρα δεν έχει καμιά απολύτως σχέση με την αρετή.

Η διανοητική αρετή γεννιέται και αυξάνει με την διδασκαλία κυρίως. Η ύπαρξη του "πλείον" δηλώνει ότι υπάρχουν και άλλοι παράγοντες από τους οποίους εξαρτάται η ανάπτυξή της, αλλά δεν τους αναφέρει εδώ.

Την ευθύνη, λοιπόν, για την καλλιέργεια και μετάδοση των διανοητικών αρετών την έχουν οι δάσκαλοι και το εκπαιδευτικό σύστημα της πολιτείας εν γένει. Η διδασκαλία όμως των αρετών προϋποθέτει πείρα και μεγάλο χρονικό διάστημα.

Η απόκτηση της ηθικής αρετής οφείλεται στον εθισμό (έθος), στη συνήθεια που δημιουργείται με την επανάληψη. Το "ἦθος" (προφερόταν: έεθος) είναι εκτεταμένος τύπος της λέξης "ἔθος". Ο Αριστοτέλης εδώ ακολουθεί σχεδόν κατά γράμμα το δίδασκαλό του Πλάτωνα. Όπως εκείνος, στους Νόμους, είχε αποφανθεί ότι το ἦθος δημιουργείται στην πολύ μικρή ηλικία του ανθρώπου από το έθος, δηλαδή τη συνήθεια ("ἐμφύεται πᾶσι τότε τό ἦθος διά τό ἔθος") έτσι και ο Αριστοτέλης υποστηρίζει ότι η ηθική γεννιέται από το έθος. Για να στηρίξει αυτή τη θέση, ο Αριστοτέλης χρησιμοποιεί την ετυμολογική συγγένεια που έχει η λέξη ἠθική με τη λέξη ἔθος. Πράγματι, η λέξη ἠθική παράγεται από τη λέξη έθος, που σημαίνει: συνήθεια, εθισμός, τρόπος συμπεριφοράς που παρατηρείται συχνά και κατ' επανάληψη.⁷

Ο Αριστοτέλης πίστευε στην ταυτότητα "λέγεσθαι = εἶναι": αυτό θα πει ότι ο Αριστοτέλης πίστευε πως ένα πράγμα "υπάρχει" ή "είναι έτσι" αφού η γλώσσα το εμφανίζει ως "υπάρχον" ή ως "τέτοιας λογής": αναζητεί την πραγματική σημασία των λέξεων στην ετυμολογική της προέλευση. Ο Αριστοτέλης δηλαδή έδινε οντολογικό περιεχόμενο στις λέξεις. Ο Αριστοτέλης πιστεύει ότι τα πράγματα είναι ακριβώς έτσι όπως τα δηλώνουν οι λέξεις και η πίστη αυτή του Αριστοτέλη γίνεται από κει και πέρα καθοριστική για τη διαμόρφωση των συλλογισμών του και για την εξαγωγή των συμπερασμάτων του. Οι λέξεις, για τον Αριστοτέλη, δεν είναι απλοί ήχοι, αλλά σχετίζονται και μεταξύ τους και με τα πράγματα που δηλώνουν. Πιστεύει, λοιπόν, ότι βρίσκοντας τη σχέση ανάμεσα

⁷ Ωστόσο, παρότι στο σημείο αυτό ο Αριστοτέλης υπογραμμίζει τη στενή σχέση "έθους" και "ηθικής", με όσα είχε προηγουμένως (ότι δηλαδή το δεύτερο είδος του λογικού μέρους της ψυχής, στο οποίο ανταποκρίνονται οι ηθικές αρετές, είναι υποταγμένο στο πρώτο, στο λόγο), αναγνωρίζει στη λογική τον κυρίαρχο ρόλο για τη δημιουργία της ηθικής αρετής. Αυτό θα το διασαφηνίσει στις επόμενες ενότητες: "τό μὲν οὖν κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον πράττειν κοινόν καί ὑποκείσθω" το να ενεργούμε δηλαδή σύμφωνα με τον ορθό λόγο, αυτό αποτελεί κοινή πεποίθηση και αυτό πρέπει να έχουμε ως βάση στις ενέργειές μας.

στις λέξεις, θα ανακαλύψει και τις σχέσεις ανάμεσα στα πράγματα που αυτές δηλώνουν.

B2. Η χρήση του προσθετικού επιρρήματος "ἔτι" δηλώνει ότι ο Αριστοτέλης προτίθεται να συνεχίσει την άποψη ότι οι ηθικές αρετές δεν υπάρχουν μέσα μας εκ φύσεως, ενώ παρακάτω θα συνδέσει την έννοια του εθισμού με την επανάληψη ηθικής πράξης.

Η πορεία της σκέψης του είναι η εξής:

⇒ Όσα υπάρχουν μέσα μας εκ φύσεως, όπως οι αισθήσεις, λειτουργούν με τον ακόλουθο τρόπο: προηγείται η ύπαρξή τους και ακολουθεί η χρησιμοποίηση, πραγμάτωσή τους (η ενέργεια). Είναι θεμελιώδης στη φιλοσοφία του Αριστοτέλη η διάκριση – συχνά αντιθετική – των εννοιών *δύναμις* και *ἐνέργεια*. *Δύναμις* είναι η δυνατότητα που έχει ένα πράγμα ή ένα ον να γίνει ή να κάνει κάτι, ενώ *ἐνέργεια* είναι η πραγμάτωση αυτής της δυνατότητας. Γενικά ο Αριστοτέλης θεωρεί ότι η δεύτερη έχει μεγαλύτερη αξία από την πρώτη. Εδώ συνδέει *τάς δυνάμεις* με το *πρότερον* και *τάς ἐνεργείας* με το *ὑστερον*, εννοώντας ότι *αἱ δυνάμεις* έχουν χρονική μόνο προτεραιότητα έναντι των *ἐνεργειῶν*.

⇒ Αντίθετα, στην ηθική αρετή: προηγείται η ενέργεια (εμπειρίες, άσκηση, επαναλήψεις) και ακολουθεί η κατάκτησή της.

⇒ Άρα, η ηθική αρετή δεν ανήκει στα πράγματα που υπάρχουν μέσα μας εκ φύσεως, αφού δεν ακολουθεί τον τρόπο λειτουργίας εκείνων.

Αναλυτικότερα: Οι αισθήσεις, και όσα υπάρχουν μέσα μας εκ φύσεως, έχουν τη δυνατότητα να πραγματοποιθούν άμεσα, χωρίς να χρειάζεται ο εθισμός με την επανάληψη. Απλώς, ὑστερα τις χρησιμοποιούμε. Η όραση και η ακοή είναι έτοιμες και πλήρως ανεπτυγμένες εξ αρχής, και δεν τις αποκτούμε εκ των υστέρων με τη συχνή χρήση τους, βλέποντας ή ακούγοντας ξανά και ξανά. Δεν συμβαίνει δηλαδή το αντίθετο: να ασκηθούμε πολλές φορές στο να βλέπουμε και έτσι να αποκτήσουμε την ικανότητα της όρασης.

Αυτό το αντίθετο συμβαίνει με την ηθική αρετή. Πρώτα ασκούμαστε σε μια αρετή και ὑστερα (έτσι) την (απο/κατα)κτούμε. Π.χ. κάνοντας συνεχώς δίκαιες πράξεις θα καταλήξουμε να είμαστε δίκαιοι.

Ο Αριστοτέλης για να ενισχύσει τη θέση του "τάς δ' ἀρετάς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον" χρησιμοποιεί και πάλι το παράδειγμα (οἶον...). Παρατηρούμε ότι ο Αριστοτέλης φέρνει πάντα δύο παραδείγματα: το ένα παράδειγμα θα ήταν ίσως φτωχό και ανεπαρκές, ενώ τα πολλά, κουραστικά. Αυτή τη φορά πλησιάζει με τα παραδείγματα ακόμα πιο πολύ στον άνθρωπο, γιατί δεν αναφέρεται σε τίποτε σχετικό με τη φύση του αλλά στην πρακτική του δραστηριότητα στον τομέα των τεχνών. Έτσι παρατηρεί ότι στην ηθική αρετή συμβαίνει ό,τι ακριβώς και στις πρακτικές τέχνες: οι άνθρωποι πρώτα εξασκούνται στην οικοδομική για να γίνουν οικοδόμοι και πρώτα εξασκούνται στο παίξιμο της κιθάρας, για να γίνουν κιθαριστές. Έτσι και στην ηθική αρετή πρώτα πράττουμε δίκαιες σώφρονες και ανδρείες πράξεις και ὑστερα (με την

επανάληψη και τον εθισμό σ' αυτές) αποκτούμε τις αρετές της δικαιοσύνης, της σωφροσύνης και της ανδρείας.

Την ίδια άποψη, ότι δηλαδή η τέχνη κατακτάται με την εξάσκηση, συναντάμε και στον Πλάτωνα, ο οποίος μάλιστα λέει ότι και το παιδικό παιχνίδι είναι μια μορφή εξάσκησης για την τέχνη που το παιδί προορίζεται να ασκήσει στο μέλλον. «... καί φημι τόν ότιοῦν ἀγαθόν ἄνδρα μέλλοντα ἔσεσθαι τοῦτο αὐτό ἐκ παίδων εὐθύς μελετᾶν δεῖν, παίζοντά τε καί σπουδάζοντα ἐν τοῖς τοῦ πράγματος ἐκάστοις προσήκουσιν».

B3. Η ψυχή του ανθρώπου, είπε ο Αριστοτέλης, αποτελείται κατ' αρχήν από δύο μέρη, από το *λόγον* ἔχον μέρος και από το *ἄλογον* (με δική μας διατύπωση: ο άνθρωπος ως ζωντανός οργανισμός λειτουργεί με δύο τρόπους: α) με βάση τη λογική του, β) με τρόπους που δεν έχουν καμιά απολύτως σχέση με το λογικό του). Η αρχική όμως αυτή διμερής "διαίρεση" κατέληξε σε μια τριμερή "διαίρεση", αφού ο Αριστοτέλης διέκρινε τελικά α) ένα καθαρά *ἄλογον* μέρος της ψυχής, β) ένα καθαρά *λόγον* ἔχον μέρος της, και γ) ένα μέρος που μετέχει και του *ἄλογου* και του *λόγον* ἔχοντος μέρους της ψυχής. Το πρώτο, είπε, έχει σχέση με τη διατροφή και την αύξηση του ανθρώπινου οργανισμού και άρα δεν έχει καμιά απολύτως σχέση με την αρετή· το τρίτο (ο ίδιος το ονόμασε *ἐπιθυμητικόν*) έχει σχέση με τις αρετές που περιγράφουν τον χαρακτήρα του ανθρώπου (*ἠθικές αρετές*), ενώ το δεύτερο, που αφορά απόλυτα και καθαρά το λογικό μας, έχει σχέση με τις *διανοητικές* μας αρετές (με τη σοφία λ.χ. ή τη φρόνηση). Έτσι ο Αριστοτέλης κατέληξε να διακρίνει τις ανθρώπινες αρετές σε *ἠθικές* και *διανοητικές*.

B4.

οὔσης: ουσία, οντολογικός

ἔσχηκε: σχήμα, σχηματικός

πεφυκότων: φύση, ἔμφυτος

χρησάμενοι: χρήση, καταχρηστικός

μανθάνομεν: μάθηση, μαθησιακός

ΘΕΜΑ Γ

Αδίδακτο κείμενο
Ίσοκράτους Αρχίδαμος, 103-105

Οἶμαι γὰρ ὑμᾶς οὐκ ἀγνοεῖν ὅτι πολλαὶ πράξεις ἤδη τοιαῦται γεγονάσιν, ἃς ἐν ἀρχῇ μὲν ἅπαντες ὑπέλαβον εἶναι συμφοράς, καὶ τοῖς παθοῦσιν συνηχθέσθησαν, ὕστερον δὲ τὰς αὐτὰς ταύτας ἔγνωσαν μεγίστων ἀγαθῶν αἰτίας γεγενημένας. Καὶ τί δεῖ τὰ πόρρω λέγειν; Ἀλλὰ καὶ νῦν τὰς πόλεις τὰς γε πρωτευούσας, λέγω δὲ τὴν Ἀθηναίων καὶ Θηβαίων, εὐροίμεν ἂν οὐκ ἐκ τῆς εἰρήνης μεγάλην ἐπίδοσιν λαβούσας, ἀλλ' ἐξ ὧν ἐν τῷ πολέμῳ προδυστυχῆσασαι πάλιν αὐτὰς ἀνέλαβον, ἐκ δὲ τούτων τὴν μὲν ἡγεμόνα τῶν Ἑλλήνων καταστᾶσαν, τὴν δ' ἐν τῷ παρόντι τηλικαύτην γεγενημένην ὄσπην οὐδεὶς πώποτ' ἔσσεσθαι προσεδόκησεν· αἱ γὰρ ἐπιφάνειαι καὶ λαμπρότητες οὐκ ἐκ τῆς ἡσυχίας ἀλλ' ἐκ τῶν ἀγῶνων γίνεσθαι φιλοῦσιν.

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παραπάνω κειμένου.

Μονάδες 20

Γ2. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον τύπο που ζητείται για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις:

ὕμᾶς : την αιτιατική ενικού αριθμού στο γ' πρόσωπο

πόρρω : τον υπερθετικό βαθμό

ἀγαθῶν : το επίρρημα στον θετικό βαθμό

αὐτὰς : τη γενική πληθυντικού αριθμού στο β' πρόσωπο στο ίδιο γένος

ἡγεμόνα : τη δοτική πληθυντικού αριθμού

οἶμαι : το γ' ενικό πρόσωπο του παρατατικού

ὑπέλαβον : το απαρέμφατο του παρακειμένου στην παθητική φωνή

τοῖς παθοῦσι : τον ίδιο τύπο στον μέλλοντα

ἔγνωσαν : το γ' ενικό πρόσωπο της ευκτικής στον ίδιο χρόνο

καταστᾶσαν : το β' ενικό πρόσωπο της προστακτικής στον ίδιο χρόνο και στην ίδια φωνή.

Μονάδες 10

Γ3α. Να γίνει πλήρης συντακτική αναγνώριση των παρακάτω τύπων: **ὕμᾶς, συμφοράς, τοῖς παθοῦσι, τί, λαβούσας, ἡγεμόνα.** (μονάδες 6)

Γ3β. «αἱ γὰρ ἐπιφάνειαι καὶ λαμπρότητες οὐκ ἐκ τῆς ἡσυχίας ἀλλ' ἐκ τῶν ἀγῶνων γίνεσθαι φιλοῦσιν»: Να μεταφέρετε την παραπάνω πρόταση στον πλάγιο λόγο, και με τους δύο τρόπους, με εξάρτηση από τη φράση: «**Ὁ ῥήτωρ εἶπεν**». (μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Γ1.

Νομίζω λοιπόν ότι εσείς γνωρίζετε ότι μέχρι τώρα πολλά τέτοιου είδους γεγονότα έχουν γίνει, τα οποία στην αρχή όλοι ανεξαιρέτως τα θεώρησαν συμφορές και συμπονούσαν αυτούς που τις έπαθαν, έπειτα όμως κατάλαβαν ότι αυτά τα ίδια έχουν γίνει αιτία πολύ μεγάλων αγαθών. Και γιατί πρέπει να αναφέρομαι σε μακρινά γεγονότα; Ακόμα και σήμερα οι πόλεις που έχουν τα πρωτεία, και εννοώ την Αθήνα και τη Θήβα, θα μπορούσαμε να διαπιστώσουμε ότι έφτασαν σε μεγάλη ακμή όχι εξαιτίας της ειρήνης, αλλά εξαιτίας αυτών για τα οποία πρώτα δυστύχησαν στον πόλεμο και στη συνέχεια ανέκαμψαν, εξαιτίας αυτών, λοιπόν, η πρώτη απέκτησε την ηγεμονία των Ελλήνων, ενώ η δεύτερη έχει γίνει τόσο μεγάλη σήμερα, όσο κανείς ποτέ ως τώρα δεν περίμενε ότι θα γίνει. Γιατί οι διακρίσεις και οι τιμές συνήθως δεν προκύπτουν από την ησυχία, αλλά από τους αγώνες.

Γ2.

ύμᾱς: ἔ

πόρρω: πορρωτάτω

ἀγαθῶν: εὖ

αὐτᾶς: ὑμῶν αὐτῶν

ἡγεμόνα: ἡγεμόσι

οἶμα: ᾧετο

ὑπέλαβον: ὑπειλήφθαι

τοῖς παθοῦσι: πεισομένοις

ἔγνωσαν: γνοίη

καταστᾶσαν: κατάστηθι

Γ3α.

ύμᾱς= Υποκείμενο στο απαρέμφατο «ἀγνοεῖν»

συμφοράς= Κατηγορούμενο που αναφέρεται στο υποκείμενο «ἄς» του απαρεμφάτου «εἶναι»

τοῖς παθοῦσι= Επιθετική μετοχή ως αντικείμενο του ρήματος «συνηχθέσθησαν»

τί= Αιτιατική ως επιρρηματικός προσδιορισμός αιτίας (σκοπού) στο «δεῖ»

λαβούσας= Κατηγορηματική μετοχή που αναφέρεται στο αντικείμενο «τάς πόλεις» του ρήματος «εὐροίμεν ἄν»

ἡγεμόνα= Κατηγορούμενο που αναφέρεται στο υποκείμενο «τήν μὲν» της μετοχής «καταστᾶσαν»

Γ3β.

- Ὁ ρήτωρ εἶπεν τὰς ἐπιφανείας καὶ λαμπρότητας οὐκ ἐκ τῆς ἡσυχίας ἀλλ' ἐκ τῶν ἀγώνων γίνεσθαι φιλεῖν.
- Ὁ ρήτωρ εἶπεν ὅτι αἱ ἐπιφάνειαι καὶ λαμπρότητες οὐκ ἐκ τῆς ἡσυχίας ἀλλ' ἐκ τῶν ἀγώνων γίνεσθαι φιλοῖεν.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Τα θέματα ἦταν προσιτά για ἓναν καλά προετοιμασμένο μαθητή. Για το μεν γνωστό κείμενο η επιλογή των ενοτήτων (1^η-2^η των Ηθικών Νικομαχείων) μπορεί να απέτελεσε έκπληξη για ὅσους λειτούργησαν με τη λογική των «SOS...» ωστόσο είναι αδιαμφισβήτητο ὅτι ως ενότητες είναι κομβικές για την κατανόηση της αριστοτελικῆς προσέγγισης της ηθικῆς αρετῆς. Ἐτσι, μαθητές με επαρκή γνωστικό οπλισμό μπορούσαν να ανταποκριθῶν ικανοποιητικά στις απαιτήσεις των ερωτημάτων. Το θέμα της εισαγωγῆς είναι βασικό εξεταστικό αντικείμενο. Επίσης, σημειώνουμε ὅτι οι απαντήσεις των ερμηνευτικῶν ερωτήσεων μπορούσαν να αντληθῶν συνδυαστικά ἀπὸ το φυλλάδιο της Ὁθησης (ενότητα 1: ερώτηση 2, ενότητα 2: ερωτήσεις 1 και 6). Το ἀδίδακτο κείμενο σε γενικές γραμμές θεωρεῖται μετρίας δυσκολίας ἀφού ἦταν ἓνα ἀπόσπασμα παρατακτικῆς ἀφήγησης. Δυσκολίες ἴσως προκύψουν στην ἀπόδοση κάποιων σημείων που εμπεριέχουν μετοχές. Οι γραμματικῆς και συντακτικῆς παρατηρήσεις δε θα δημιουργήσουν κάποιο ιδιαίτερο πρόβλημα.